

PROVINCIE LIMBURG
STAD BERINGEN
DEELGEMEENTE PAAL

BEHEERSPLAN DELHAYE-ORGEL

OPGESTELD IN DE (NIET BESCHERMDE) SINT JAN DE DOPERKERK TE PAAL

VERSIE DD. 02/10/2019

LIGGING: PAAL-DORP ZN TE 3583 PAAL/BERINGEN
KADASTER: AFDELING 2, SECTIE B, NUMMER 1281A
BESCHERMD: DD. 11/02/2004
TYPE BESCHERMING: ORGEL BESCHERMD ALS MONUMENT

BOEKDEEL 1/1

AANBESTEDENDE OVERHEID: KERKRAAD SINT JAN DE DOPER
P.A. BLEUKSTRAAT 8
3583 BERINGEN
TEL. 0478/773.294
E-MAIL. alear@skynet.be

ONTWERPER: ARCHITEKTENBURO ERIK MARTENS & PARTNERS BVBA
HEIRWEG 12
3680 MAASEIK
TEL. 089/565.378
E-MAIL. info@archburo-martens.be

DOSSIERNUMMER: 2910/18/497.0.

INHOUD.

1.	IDENTIFICATIE EN AFBAKENING.....	3
1.1.	IDENTIFICATIE EN AFBAKENING.....	3
1.2.	BESCHERMING.....	5
2.	HISTORISCHE NOTA.....	7
2.1.	SINT JAN DE DOPERKERK.....	7
2.2.	DELHAYE-ORGEL.....	8
2.2.1.	ORGELBOUWER JEAN-JOSEPH DELHAYE.....	8
2.2.2.	1835-1836 I VERVAARDIGING ORGEL.....	8
2.2.3.	1836-1987 I ONDERHOUDS- EN AANPASSINGSWERKEN AAN HET ORGEL.....	9
2.2.4.	1987-1989 I RESTAURATIE ORGEL.....	10
2.2.4.1.	SITUATIE VOOR DE RESTAURATIE.....	11
2.2.4.2.	RESTAURATIEWERKEN 1987-1989.....	12
3.	INVENTARISATIE VAN DE ERFGOEDELEMENTEN.....	16
3.1.	DELHAYE-ORGEL.....	16
3.1.1.	BESCHRIJVING VAN HET DELHAYE-ORGEL.....	16
3.1.2.	OPMETINGSPLANNEN I SITUERING VAN HET ORGEL IN DE KERK.....	18
3.1.3.	FOTOGRAFISCHE DOCUMENTATIE.....	18
3.2.	SINT JAN DE DOPERKERK.....	19
3.2.1.	ALGEMENE BESCHRIJVING.....	19
3.2.2.	FOTOGRAFISCHE DOCUMENTATIE.....	19
3.3.	DIAGNOSENOTA I KNELPUNTEN.....	20
3.3.1.	DIAGNOSENOTA I KNELPUNTEN ORGEL.....	20
3.3.2.	DIAGNOSENOTA I KNELPUNTEN KERKGEBOUW.....	23
4.	ERFGOEDWAARDEN EN JURIDISCHE TOESTAND VAN HET ONROEREND ERFGOED.....	25
4.1.	HISTORISCHE EN WETENSCHAPPELIJKE ERFGOEDWAARDEN.....	25
4.2.	JURIDISCHE TOESTAND VAN HET ONROEREND ERFGOED: ZEN-STATUUT VAN HET ORGEL.....	26
5.	BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN.....	27
5.1.	BESTEMMINGS- OF HERBESTEMMINGSPLAN I BESPELING ORGEL.....	27
5.2.	NOODZAKELIJKE BOUWKUNDIGE WERKEN AAN DE KERK.....	28
6.	MAATREGELEN EN WERKZAAMHEDEN.....	29
6.1.	HOOFDDOELSTELLINGEN I DELHAYE-ORGEL.....	29
6.2.	NEVENDOELSTELLINGEN I SINT JAN DE DOPERKERK.....	30
7.	OPVOLGING EN EVALUATIE.....	31
8.	EXTRA TOEVOEGINGEN.....	33

1. IDENTIFICATIE EN AFBAKENING.

Identificatie en kadasterplan met de precieze afbakening van het onroerend erfgoed, waarvoor het beheersplan wordt opgesteld.

- *Kadasterkaart.*
- *Aanduiding welke delen beschermd zijn volgens het OE-decreet. De volledige omtrek van het gebouw met rood te omlijnen als aanduiding dat het beheersplan wordt opgemaakt voor het gehele gebouw als akoestische en bouwkundige houder van het orgel.*
- *Aanduiding over welk type bescherming het gaat.*
- *Deze kaart wordt als afzonderlijk document toegevoegd aan het document: Zowel afgedrukt als digitaal.*

1.1. IDENTIFICATIE EN AFBAKENING.

Naam van het onroerend goed.

Beschermd Delhaye-orgel in de niet-beschermd Sint Jan de Doperkerk te Paal/Beringen

Ligging.

Paal-Dorp zn, 3583 Paal/Beringen

Het orgel bevindt zich in de noordelijke absis van de kerk

Kadastergegevens.

Beringen, Afdeling 2, Sectie B, Nummer 1281A

Datering.

Orgel 1835 – 1836 | Kerk 1862

Eigenaar.

Kerkraad Sint Jan de Doper

p.a. Bleukstraat 8 te 3583 Beringen

Luchtfoto 2019: Situering van de Sint Jan de Doperkerk te Paal/Beringen (oranje lijn)¹.

¹ Bron internet, Google maps, <https://www.google.be/maps>, geraadpleegd op 08 juli 2019.

Federale
Overheidsdienst
FINANCIËN

Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

Parochiekerk Sint Jan de Doper (ID: 21461)

Gecentreerd op: BERINGEN 2 AFD/PAAL 1 AFD/

Meest recente toestand

Schaal: 1/1000

© 11/07/2019 - De AAPD is de auteur van het kadastraal percelenplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal percelenplan geleidelijk vervangen door een dataset beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal percelenplan.

.be

Kadastralplan 2019: Situering van de Sint Jan de Doperkerk te Paal/Beringen (oranje lijn) met aanduiding van de locatie van het Delhay-orgel (oranje stip)².

² Bron internet. CadGis. Viewer Grand Public, Kadastralplan, Toestand laatste fiscale versie 11/07/2019.

1.2. BESCHERMING.

Het Delhay-orgel is als monument beschermd bij Ministerieel Besluit dd. 11/02/2004 omwille van de historische en wetenschappelijke waarde. Publicatie Belgisch staatsblad dd. 30/06/2004.

De kerk is niet beschermd als monument. Sinds 1 februari 2018 is de kerk wel vastgesteld als bouwkundig erfgoed.

11/2/04

MINISTERIEEL BESLUIT HOUDENDE BESCHERMING ALS MONUMENT, STADS- OF DORPSGEZICHT

DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDSE AANGELEGENHEDEN, CULTUUR, JEUGD EN AMBTENARENZAKEN,

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998;

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het besluit van de Vlaamse regering van 10 juni 2003 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 29 augustus 2003;

Gelet op het ministerieel besluit van houdende ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 08 januari 2004,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998:

Wegens de historische en wetenschappelijke waarde:

- als monument:

orgel parochiekerk Sint-Jan-Baptist Paal, gelegen te Beringen (Paal), Heldenlaan ;

bekend ten kadaster:

Beringen, 2e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 1281A/deel.

Beschermingsbesluit Delhay-orgel te Paal/Beringen dd. 11/02/2004³.

³ Bron internet, Agentschap Onroerend Erfgoed, <https://besluiten.onroerenderfgoed.be/besluiten/4177>.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische en wetenschappelijke waarde van het orgel in de Sint-Jan-Baptistkerk in Beringen-Paal (Paal) :

In de organologie worden de Antwerpse orgelmakers Delhayé beschouwd als het equivalent van hun beroemde Gentse collegae Van Peteghem. Hun werk gestuigt van verfijnd vakmanschap. Bovendien is van Delhayé's oeuvre niet overvloedig veel bewaard, waardoor er zuinig moet op toegezien worden.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

- A. De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994).

Brussel, 11 februari 2004

Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden,
Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken,

Paul VAN GREMBERGEN

⁴ Bron internet, Agentschap Onroerend Erfgoed, <https://besluiten.onroerenderfgoed.be/besluiten/4177>.

2. HISTORISCHE NOTA.

Een historische nota, die op basis van geschreven of iconografische bronnen en materieel historisch onderzoek een inzicht geeft in de totstandkoming van het onroerend erfgoed.

- *De nota voor het orgel uitwerken tot op het niveau dat noodzakelijk is voor het beheer, maar niet verder. Het doel van de historische nota is immers – in deze fase – het opmaken van een waardenstelling, niet het uitgebreid onderzoeken van alle details (dat gebeurt bij opmaak van het echte orgelrestauratiedossier).*
- *Voor het gebouw: Kort relaas waarvoor kan geput worden uit de inventaris online.*
- *Niet hier van toepassing: Landschappelijk erfgoed, archeologisch erfgoed.*

2.1. SINT JAN DE DOPERKERK.

De eerste meldingen over een kerk/kapel in Paal zijn enerzijds in **1459** (melding van ‘een capelle staende tusschen Pale en Merlebergh’ (Meelberg)) en in **1513** (sprake van een beneficie ten voordele van het altaar van Sint Jan)⁵.

In **1862-1877** (na de sloop van het gotische kerkje) werd de Sint Jan de Doperkerk gebouwd naar de plannen van architect Jaminé uit Hasselt. Het is een neo-romaanse basilicale kruiskerk met ingebouwde westertoren⁶.

Vanaf **1877** vond de afwerkingsfase plaats⁷.

- De glas-in-loodramen werden uitgevoerd o.l.v. Weustenraedt. Het venstertype refereert naar de romaanse gekoppelde drielicht-vensters.
- De nieuwe bevloering werd geplaatst o.l.v. Leon Jaminé (opvolger van Herman Jaminé).
- De polychrome aanpak van het koor werd uitgevoerd als veelkleurig steenparament met een merkwaardige soort van waterglastechniek.
- De omvangrijke schilderwerken werden uitgevoerd o.l.v. Meunier (tussen 1892-1897).

In **2015-2016** is het interieur van de kerk gerestaureerd en gerenoveerd o.l.v. architectenbureau Spectrum Collectief BVBA AMI. De werken waren een totaalproject waarbij bouwkundige werken werden uitgevoerd en technieken werden vernieuwd (verlichting, verwarming, geluidsinstallatie). Daarnaast werden ook het meubilair en de historisch waardevolle kunstwerken opgewaardeerd.

De aankleding van het interieur bestaat voornamelijk uit 19de eeuwse kunstwerken, al resten er nog wel oudere voorwerpen uit de 17de en 18de eeuw die nog stammen uit het kleinere, wellicht gotische kerkje dat het huidige gebouw voorafging: De communiebank dateert van 1774 en is afkomstig van de abdij van Herkenrode, het houten (witgeschilderde) beeld ‘Onze-Lieve-Vrouw met kind’ dateert van de 18de eeuw.

Ook het orgel, één van de belangrijkste kunstobjecten in de kerk, is afkomstig uit de oorspronkelijke kerk waar het in 1835-1836 werd geplaatst door de Antwerpse meester J.J. Delhaye⁸.

⁵ [Bron internet, Wikipedia](https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Sint-Jan-de-Doperkerk_(Paal)&oldid=45081651), [https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Sint-Jan-de-Doperkerk_\(Paal\)&oldid=45081651](https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Sint-Jan-de-Doperkerk_(Paal)&oldid=45081651).

⁶ [Restauratie 1987-1989 van het Delhaye-orgel te Paal 1835-1836, Geschiedenis van het Delhaye-orgel in de Sint Jan-de-Doperkerk te Paal](#), Opglabbeek, 1989, Lemmens M.

⁷ [Toespraak architectenbureau Spectrum Collectief BVBA AMI](#), Paal, 29 januari 2016, Roux J.

⁸ [Restauratie 1987-1989 van het Delhaye-orgel te Paal 1835-1836, Geschiedenis van het Delhaye-orgel in de Sint Jan-de-Doperkerk te Paal](#), Opglabbeek, 1989, Lemmens M.

2.2. DELHAYE-ORGEL.

2.2.1. ORGELBOUWER JEAN-JOSEPH DELHAYE⁹.

Orgelbouwer Jean-Joseph Delhaye (°Antwerpen 28 juli 1786 - † 10 januari 1845) ook wel gespeld als De la Haye of Dell Haye, stamde uit een beroemd orgelbouwersgeslacht van verscheidene generaties. De activiteiten van deze familie strekken zich uit van het einde van de 17de tot omstreeks het midden van de 19de eeuw. Zij leverden werk van hoge kwaliteit en waren de grootste concurrenten van de Van Peteghems, met wie ze samen de periode van de late barok in de Zuidelijke Nederlanden domineerden.

Louis I Delhaye vertegenwoordigde de **eerste generatie** orgelbouwers van dit geslacht. Hij was afkomstig uit het Henegouwse Chièvre en stierf circa 1724. Zijn atelier was gevestigd te Gent, terwijl de latere generaties te Antwerpen woonden.

Jean-Joseph Delhaye, die de **voorlaatste generatie** vertegenwoordigde, was een uitstekend orgelmaker met zeer originele ideeën. Hij wordt algemeen erkend als één van de belangrijkste Belgische orgelmakers uit de 19de eeuw. Zijn werkgebied was uitgestrekt, want het omvatte de huidige provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen, Brabant, Belgisch Limburg en Noord-Brabant. Hij voerde talrijke herstellings- en verbouwingswerken uit en vervaardigde een 40-tal nieuwe orgels. Sommige daarvan zijn nog goed bewaard gebleven. Zie o.m. Hoogstraten begijnhof, Hoogstraten Ursulinen (in privé-bezit te Asse), Steendorp, Zandbergen, Kuntich en zijn beroemdste werk te Diest, O.L.V.

2.2.2. 1835-1836 I VERVAARDIGING ORGEL¹⁰.

Op **5 oktober 1834** werd er op de vergadering van de Kerkraad te Paal een overeenkomst gesloten met Jean-Joseph Delhaye voor de bouw van een nieuw orgel. De kostprijs van het nieuwe orgel bedroeg 2.630 Belgische franken en 38 centimen exclusief orgelkast en transportkosten (van Antwerpen naar Paal).

Het orgel was als volgt opgebouwd:

Orgelkast.

- De kerkrekeningen onthullen ons dat de orgelkast werd geconstrueerd door een zekere H.J. Van Geel, 'meester schrijnemaeker tot Solderen'.

Instrument.

- *Manuaal.*
 - ✓ Eén manuaal.
 - ✓ Manuaalomvang C-f3 (54 toetsen).
- *Pedaal.*
 - ✓ In het contract wordt geen melding gemaakt van een pedaal (waarschijnlijk was er oorspronkelijk ook geen aanwezig). Het pedaaltje (met 18 toetsen) dat vóór de restauratie was aangehangen dateerde immers uit 1859.
- *Dispositie.*
 - ✓ Prestant 4'.
 - ✓ Prestant 8' sup.
 - ✓ Bourdon 8'.
 - ✓ Fluit 4'.

⁹ Restauratie 1987-1989 van het Delhaye-orgel te Paal 1835-1836. Geschiedenis van het Delhaye-orgel in de Sint Jan-de-Doperkerk te Paal. Opglabbeek, 1989, Lemmens M.

¹⁰ Restauratie 1987-1989 van het Delhaye-orgel te Paal 1835-1836. Geschiedenis van het Delhaye-orgel in de Sint Jan-de-Doperkerk te Paal. Opglabbeek, 1989, Lemmens M.

- ✓ Octaaf 2'.
- ✓ Veldfluit 2'.
- ✓ Nazard 2 2/3.
- ✓ Cornet V.
- ✓ Mixtuur IV.
- ✓ Trompet 8' bas en sup.
- ✓ Basson/Hautbois 8' bas en sup.
- *Windlade.*
 - ✓ Eén 'ventille' of windlozer.
- *Blaasbalgen.*
 - ✓ De blaasbalgen zijn spaanbalgen (vgl. met het Delhay-orgel te Diest): Drie originele spaanbalgen met één plooi, boven elkaar geplaatst, met drie voetpompen.
- *Registers.*
 - ✓ Elf sprekend registers.
- *Pijpwerk.*
 - ✓ Alle prospectpijpen belegd met tinfoolie.
 - ✓ De hele tonen werden met been belegd, de halve met zwart ebbenhout.

In december **1835** moesten vier registers bespeelbaar zijn (toch volgens de overeenkomst) en in **1836** diende het volledige werk voltooid te zijn.

2.2.3. 1836-1987 | ONDERHOUDS- EN AANPASSINGSWERKEN AAN HET ORGEL¹¹.

In **1842**, **1844** en **1845** heeft Joannes Cornelius Delhaye (oudste zoon van Jean-Joseph) het orgel gestemd en onderhouden.

In **1859** werd er een pedaal toegevoegd aan het instrument met de omvang C - f°.

In **1862** werd de oude kerk van Paal afgebroken en bijgevolg ook het orgel. De timmerlieden Felix Meelberghs en Felix Naelten braken de orgelkast af, terwijl er over de identiteit van de persoon of personen die het inwendige van het instrument demonteerden geen gegevens beschikbaar zijn.

Tussen **1862-1872** moet het instrument in een gedemonteerde toestand zijn opgeslagen.

In **1872** werd het orgel terug opgesteld in de nieuwe kerk. De montage werd uitgevoerd door atelier Vermeulen uit Weert. Bij deze werken werden de frontpijpen opnieuw met tinfoolie belegd en werden er twee nieuwe schalbekers vervaardigd voor de trompet 8'. Vermoedelijk is ook tijdens deze werken het instrument van een volledig nieuwe onderkast voorzien.

De laatste gegevens die gekend zijn over het orgel dateren van **1874** toen atelier Vermeulen het orgel stemde. Uit de daaropvolgende jaren zijn er geen geschreven bronnen meer, aangezien het grootste deel van de archieven uit deze tijd verloren is gegaan. Wel bleek uit de toestand van het instrument vóór de restauratie dat er een aantal andere wijzigingen hebben plaatsgevonden die moeten gesitueerd worden in de eerste helft van de 20ste eeuw. Wie deze werken heeft uitgevoerd is niet geweten, echter was het geen ervaren orgelbouwer.

¹¹ Restauratie 1987-1989 van het Delhay-orgel te Paal 1835-1836. Geschiedenis van het Delhay-orgel in de Sint Jan-de-Doperkerk te Paal. Opglabbeek, 1989, Lemmens M.

2.2.4. 1987-1989 I RESTAURATIE ORGEL¹².

Rond **1960** werd het orgel op het doksaal te Paal buiten gebruik gesteld en werd het vervangen door een eerste electronium dat later op zijn beurt vervangen werd door een tweede electronium.

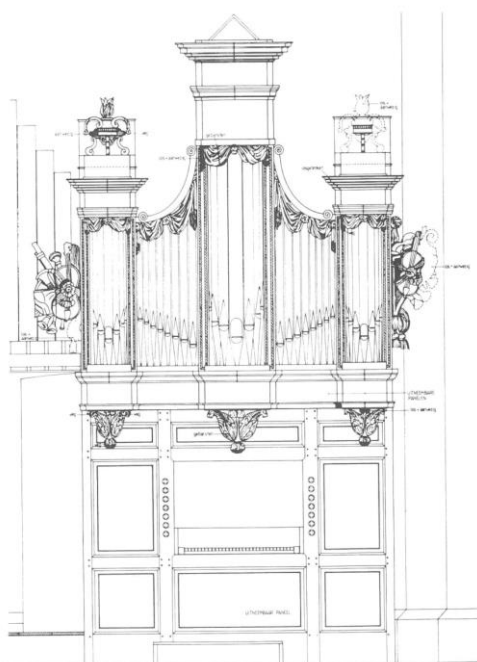
In **1983**, met de komst van de nieuwe pastoor E.H. Clijsters, kreeg het orgel terug aandacht. De pastoor wenste dat het orgel zou behoed worden voor verdere aftakeling en dat het terug een waardevolle rol zou spelen in de liturgie. Onder zijn dynamisme werd er een orgel-comité opgericht, waarvan Robert Smolders als voorzitter werd aangesteld. Het comité richtte verscheidene kienavonden in die tesamen met rondhalingen in de kerk zo'n 700.000 frank opleverden. Er waren contacten met Dhr. Jaak Van Gele en er werd een archiefonderzoek uitgevoerd door Roger Reynders. Ook afgevaardigden van de diocesane orgelcommissie onderzochten het instrument.

Einde **1985** werd het collectief Forum (orgeldeskundige Michel Lemmens) door de Kerkraad aangesteld om een ontwerp-dossier op te stellen voor de restauratie van het orgel en de inplanting ervan op een nieuwe locatie.

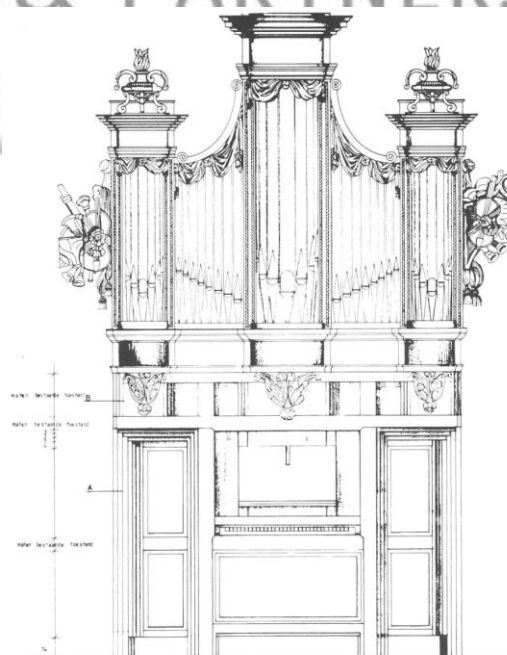
Het orgel werd grondig onderzocht, in tekening gebracht en andere orgels van Jean-Joseph Delhaye werden bezocht (Kumtich, Hoogstraten (begijnhof), Antwerpen (Schoenmakerskapel), Steendorp en Diest (O.L. V.)). Hierbij werden o.m. mensuren genomen van het pijpwerk van deze instrumenten en werd telkens de winddruk gemeten. Op basis van al deze onderzoeken werd een lastenboek opgesteld.

Na aanbesteding in 1987 werd Orgelbau Schumacher uit Eupen aangesteld om de restauratiewerken uit te voeren. Na demontage van het orgel werden de werken uitgevoerd in het atelier van de orgelbouwer waarna het in 1988 terug gemonteerd werd in Paal op een nieuw podium. Vervolgens werden de intonatiewerken uitgevoerd waarna tenslotte de werken opgeleverd werden op **10 mei 1989**.

FRIK MARTENS & PARTNERS

Situatie orgel voor de restauratiewerken van 1987-1989.

Situatie orgel na de restauratiewerken van 1987-1989.

¹² Restauratie 1987-1989 van het Delhaye-orgel te Paal 1835-1836, De restauratie anno 1987-1989, Opglabbeek, 1989, Lemmens M.

2.2.4.1. SITUATIE VOOR DE RESTAURATIE.

Orgelkast.

- De orgelkast bevond zich in een slechte toestand:
 - ✓ De achterwand was grotendeels verdwenen.
 - ✓ De toortsen op de zijtoren en de zijtrofeeën waren sterk beschadigd.
 - ✓ Veel onderdelen waren verdwenen of zwaar beschadigd (verbrokken in stukjes).
- Uit het historisch onderzoek bleek dat de orgelkast belangrijke wijzigingen had ondergaan:
 - ✓ De onderkast was niet origineel.
 - ✓ De middentoren was verhoogd.

Tussen het blinderingswerk (opgeknoopt gordijn) en de authentieke kroonlijst werd een tussenstuk geplaatst met een hoogte van 32 cm dat duidelijk een andere houtstructuur had. Bovendien werd achteraan op iedere hoektoren een bijkomende kist geplaatst, eveneens 32 cm hoog en met dezelfde houtstructuur als het nieuwe deel van de middentoren. Het doel van dit alles was de oorspronkelijk gekropte delen van de bekens van de tongwerken loodrecht op de rest van de beker te kunnen solderen en zo verkroppingen weg te werken.

Instrument.

Het eigenlijke instrument bevond zich in een zeer slechte toestand en was in feite onbespeelbaar.

- Het pijpwerk was sterk vervuild en veel pijpen waren beschadigd.
- Op de windlade kwam er veel bijspraak voor.
- Algemeen was er aan het orgel flink geknoeid, vermoedelijk in de eerste helft van de 20ste eeuw.

Locatie.

Het orgel was geplaatst op het doksaal, tegen de noordelijke zijmuur, waardoor het front van het orgel niet of nauwelijks zichtbaar was vanuit de kerk. Deze opstelling was het gevolg van het aanwezige rosas in de westgevel die zichtbaar moest blijven vanuit de kerk. Daarnaast was de hoogte van het doksaal zeer groot waardoor geen goede akoestische resultaten bekomen konden worden.

2.2.4.2. RESTAURATIEWERKEN 1987-1989.

Orgelkast.

▪ *Onderkast: Anno 1988.*

De onderkast van het meubel was niet origineel. De totaal onafhankelijke opbouw van de onderkast en bovenkast leverde esthetische problemen op. Vooral de hangconsole waren niet ingepast in het geheel en volledig asymmetrisch t.o.v. het achterliggende paneel van de onderkast. Er werd bijgevolg besloten het orgel van een volledig nieuwe (hedendaagse/geen gereconstrueerde) onderkast te voorzien die in harmonie diende te zijn met de bovenkast.

▪ *Bovenkast: Anno 1835.*

- ✓ De wijzigingen aan de bovenkast (verhoging van de torens) werden ongedaan gemaakt, waarbij de torens werden herleid tot hun originele proporties.
- ✓ De ornamenten (de toortsen op de zijtoren en de zijtrofeeën) werden gereconstrueerd.
- ✓ Het meubel werd opnieuw van een eiken achterwand voorzien.
- ✓ Aangezien er geen sporen van een ornamentele bekroning waren terug te vinden op de middentoren werd er ook geen ornament op aangebracht.
- ✓ Het feit dat de grootste tongwerkbekers gekropt waren kan overigens een aanwijzing zijn dat de vorige kerk een doksaal bezat met een beperkte hoogte en dat er daarom geen ruimte vrij was boven de middentoren (bijvoorbeeld opstelling in een gotische spitsboog).

Instrument

▪ *Speeltafel.*

✓ Manuaal.

De eiken toetsen werden opnieuw met been belegd. De bakstukken werden gefineerd met ebbenhout en sierstrips van been, naar het voorbeeld van andere Delhay-orgels.

✓ Pedaal.

Het aanwezige pedaal werd niet herbruikt, maar er werd een nieuw pedaal vervaardigd met 27 toetsen, waarvan de vormgeving geïnspireerd was op het nog originele Delhayepedaal van het orgel te Diest, O.L.V (met 25 toetsen).

✓ Registerknoppen.

De drie niet-originele registerknoppen werden vernieuwd naar het model van de oorspronkelijke. De registerbenamingen werden aangebracht op perkament.

✓ Orgelbank.

Er werd een nieuwe orgelbank vervaardigd volgens een hedendaags ontwerp.

▪ *Pijpwerk.*

Alle originele pijpen werden herbruikt en de oorspronkelijke dispositie werd gereconstrueerd. Gezien de bijzonder slechte toestand waarin het pijpwerk verkeerde en de soms sterke beschadigingen diende men zeer veel tijd te spenderen aan de restauratie ervan.

✓ Bijna alle labialen dienden uitgelengd te worden om zo terug de originele diapason te herstellen: al = 415 Herz.

✓ Vele pijpen waren gedeukt of hadden scheuren. Sommige voeten dienden geheel te worden vernieuwd. Bij een aanzienlijk aantal pijpen waren de kernen losgekomen en moesten corpus en voet van elkaar losgesneden worden om dit euvel te verhelpen.

✓ Het ontbrekende pijpwerk werd vervangen door exacte kopieën van pijpen uit andere orgels van Jean-Joseph Delhay, d.w.z. dat alle mensuren hierbij in acht genomen werden: Diameter, labiumbreedte, opsnede, kernfase, kerndikte, kernligging en voetopening. Ook werd er een metaalanalyse uitgevoerd en werden de nieuwe pijpen in een aansluitende legering vervaardigd.

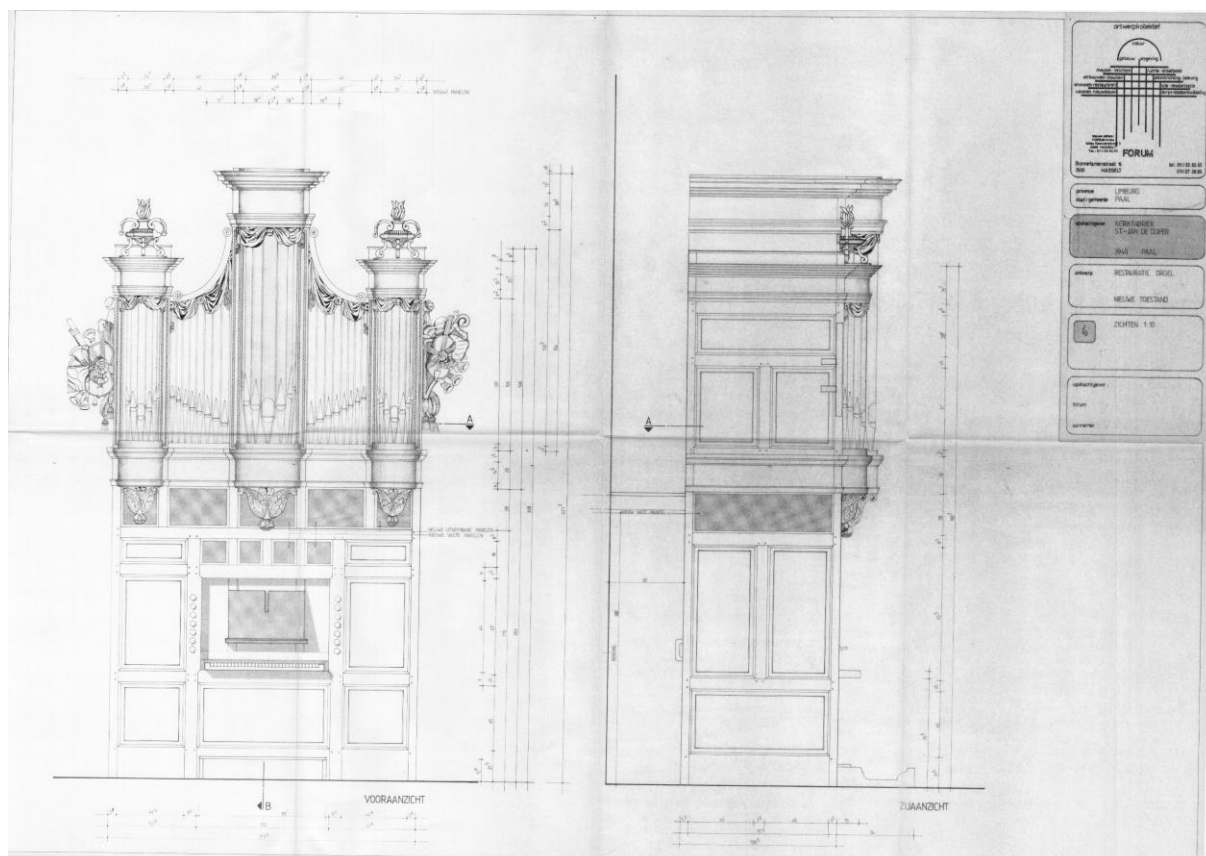
✓ De frontpijpen werden gepolijst, zodat alle aluminiumverf en resten van tinfoolie werden verwijderd. Daarna werden ze bekleed met een nieuwe laag tinfoolie.

- ✓ De stoppen van de houten gedekte labialen (bourdon 8') werden opnieuw belederd en voorzien van nieuwe eiken grepen.
 - ✓ Doordat de bovenkast herleid werd tot haar oorspronkelijke hoogte dienden ook de grootste bekens van de tongwerken opnieuw gekropt te worden. De later ingesneden stemrollen werden terug toegeplooid en dicht gesoldeerd. De twee trompet-bekens die Vermeulen in 1872 plaatste voor de C- en Cis-pijp werden wegens hun afwijkende mensuratie t.o.v. het oorspronkelijk pijpwerk niet herbruikt. Ze werden vervangen door nieuwe bekens die beter aansluiten bij het originele materiaal. De lepels van de grootste pijpen van de tongwerken werden opnieuw belederd.
 - ✓ Bovenaan de sloffen van de grootste bekens werden er verstevigingsringen aangebracht.
 - ✓ Na de restauratie van het pijpwerk kon met de intonatiewerken gestart worden. Zoals eerder vermeld werden hiertoe verscheidene Delhaye-orgels voorafgaandelijk bezocht. Het bleek dat er aan de intonatie van het orgel te Paal in de loop der jaren fundamenteel weinig was veranderd. Slechts één belangrijke wijziging werd uitgevoerd: De voetopeningen van de bourdon 8' waren verkleind. Waarschijnlijk gebeurde dit in het begin van de 20ste eeuw toen de pneumatische bijlade werd geïnstalleerd (verhoging van de winddruk). Deze wijziging werd nu ongedaan gemaakt en het oorspronkelijke klankbeeld van het instrument werd zo goed mogelijk terug tot leven geroepen. De nog grotendeels originele tongen van de lingualeen werden zoveel mogelijk behouden. Slechts enkele ervan dienden te worden vernieuwd. Uiteindelijk werd er geopteerd voor de niet-gelijkzwevende doch sterk getemperde stemming Kirnberger III.
- *Windlade.*
De windlade werd volledig gedemonteerd en uitgegoten met lijm.
- ✓ Alle onderdelen van de lade zijn uit massief eikenhout vervaardigd.
 - ✓ Aan de onderzijde werd er tegen de scheien een nieuwe laag schaapsleder geplakt.
 - ✓ De ventielen werden opnieuw belederd en voorzien van nieuwe veren in messing, met dezelfde dikte als de originele.
 - ✓ De stokken waren oorspronkelijk vastgenageld, maar werden later geschroefd. Deze schroeven werden vernieuwd.
 - ✓ De originele eiken pijpenroosters werden herbruikt, met uitzondering van de gewijzigde delen. Op grotere hoogte werden bijkomende roosters geplaatst voor de grootste schalbekers.
 - ✓ Nieuwe loden conducten werden aangelegd.
- *Windvoorziening.*
Zoals vermeld in het historisch overzicht bezat het orgel oorspronkelijk spaanbalgen en was de aanwezige magazijnbalg met de twee schepbalgen van recentere datum. Bij deze restauratie werd er een volledig nieuw magazijn met ventilator geplaatst in de onderkast van het instrument. Hierop werd het originele eikenhouten windkanaal aangesloten. Aan dit windkanaal werd een inliggende tremulant toegevoegd, geconstrueerd volgens de principes van Dom Bedos ('tremblant doux'). De winddruk werd proefondervindelijk vastgelegd op 76 mm/waterkolom.
- *Tracturen.*
- ✓ Registertracturen: De draaipunten van de eiken registerwalsen werden gereviseerd en alle ijzerwerk werd met een roestvormend product behandeld.
 - ✓ Toetstratuur: Het massief eiken wellenbord werd volledig op punt gesteld. Hierbij werden de originele ijzeren welampjes behouden. Het bestaande pedaal-wellenbord in canadahout werd vervangen door een nieuw wellenbord, volledig in eik, dat aangepast is aan de nieuwe pedaal-tessituur.

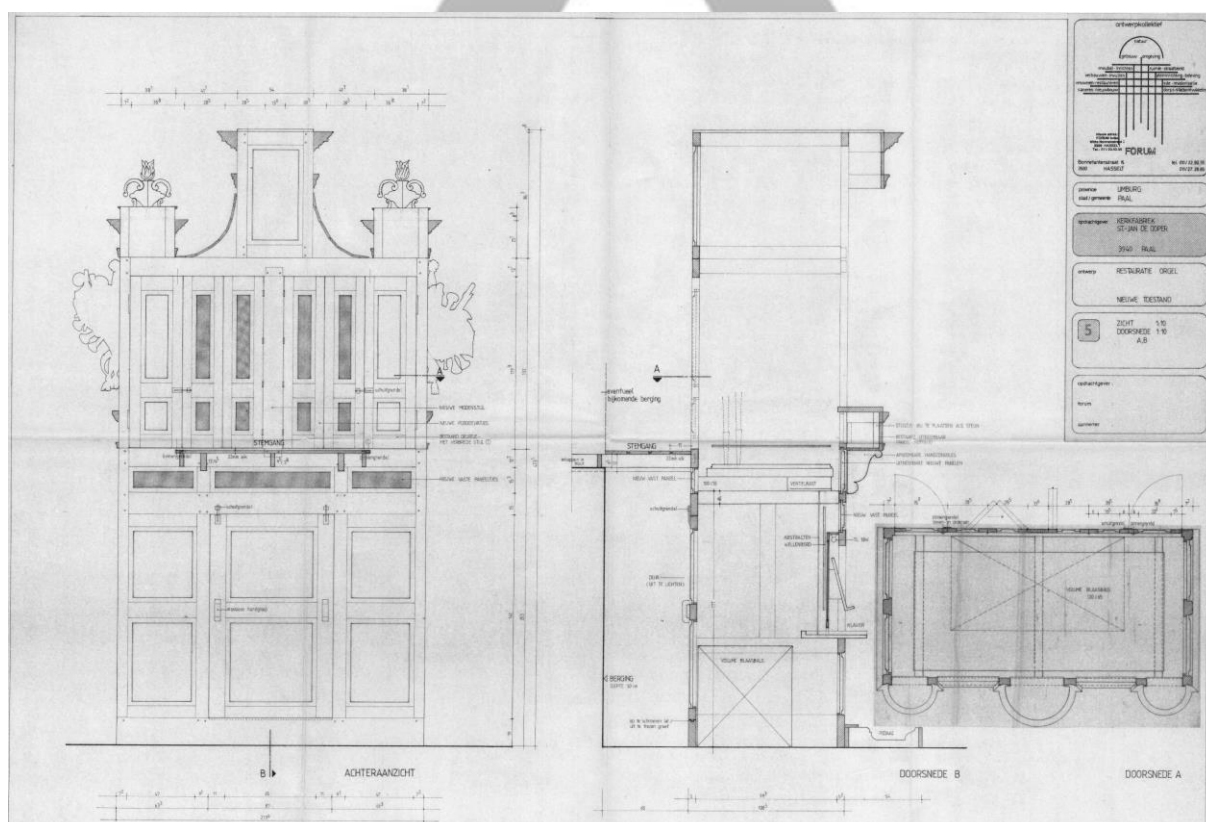
Locatie.

Het orgel werd na de restauratie geplaatst in het noordelijk transept op een podium in blauwe hardsteen (in 2015-2016 in carrara-marmer) met een hoogte van 60 cm (het zijaltaar werd mee geïntegreerd en dit podium zou aansluiten bij het tweede nieuwe podium t.h.v. het altaar), waarop ook het koor zich kon opstellen. De nodige elektrische leidingen en contactpunten (voor o.a. de geluidsinstallatie) werden in het podium aangebracht.

Uitvoeringstekeningen restauratiewerken aan het Delhay-orgel, 1987-1989, Collectief Forum (orgelkundige Michel Lemmens)¹³.

Uitvoeringstekeningen restauratiewerken aan het Delhay-orgel, 1987-1989, Collectief Forum (orgelkundige Michel Lemmens)¹⁴.

¹³ [Archief Kerkfabiek Sint Jan de Doper.](#)

¹⁴ [Archief Kerkfabiek Sint Jan de Doper.](#)

3. INVENTARISATIE VAN DE ERFGOEDELEMENTEN.

Inventarisatie van de erfgoedelementen.

- *Korte duiding van de erfgoedwaarde van het orgel, geïllustreerd met foto's.*
- *Gebouw: Schetsmatig grondplan van de kerk + Situering daarin van het orgel.*
- *Diagnosenota.*
 - ✓ *In welke toestand bevindt het orgel zich?*
 - ✓ *Volstaan beperkte herstellingen of is een grondige restauratie nodig?*
 - ✓ *Welke zijn de eventuele problemen van het orgel in relatie tot het gebouw? Zie bv. kerkverwarming, stabiliteitsproblemen doksaal, lekkend dak boven orgel, problemen met de toegang tot het orgel, elektriciteit, akoestiek, Illustratie met foto's.*
- *Niet hier van toepassing: Beschrijving cultuurgoederen, landschappelijk erfgoed, houtig erfgoed, archeologisch erfgoed.*

3.1. DELHAYE-ORGEL.

3.1.1. BESCHRIJVING VAN HET DELHAYE-ORGEL.

Orgelkast.

- *Onderkast: Anno 1988.*
De nieuwe onderkast is uitgevoerd tijdens de restauratiewerken van 1988 naar een ontwerp in eigentijdse stijl van Collectief Forum (orgeldeskundige Michel Lemmens). De onderkast is uitgevoerd in Franse eik eerste keuze en donkerbruin gevernist.
- *Bovenkast: Anno 1835.*
De aanzet van de bovenkast wordt gevormd door een geprofileerde kroonlijst met fraaie hangconsoles die versierd zijn met acanthusbaldereen. Vanop deze kroonlijst vertrekt de half-cirkel-vormige middentoren met aan weerszijden een hoektoren (eveneens half-cirkelvormig) met een tussenliggend vlak pijpenveld.
Aan de bovenzijde van de torens en vlakke velden bevindt zich het blinderingswerk dat de vorm aanneemt van opgeknoopte gordijnen of voorhangsels. De verticale stijlen die de verschillende pijpenvelden scheiden zijn zijdelings voorzien van moulures en ovules. De verbinding tussen de middentoren en iedere zijtoren gebeurt telkens met een afwerkingslijst in boogvorm die zowel begint als eindigt met een krul. De zijtorens worden elk bekroond met een ornamentale toorts. Aan beide zijkanten van de bovenkast hangen zijtrofeën, bestaande uit een partituur en verscheidene muziekinstrumenten: Viool, harp, schalmeien en fluiten.

Instrument.

- *Manuaal.*
 - ✓ Omvang manuaal 1835: C-f3, 54 toetsen.
- *Pedaal.*
 - ✓ Omvang pedaal 1988: C-d1, 27 toetsen, aangehangen.
- *Dispositie.*
In volgorde van de lade:
 - ✓ Cornet V (vanaf cisl, verhoogd bankje).
 - ✓ Prestant 8', superius (vanaf cisl).
 - ✓ Prestant 4'.
 - ✓ Bourdon 8'.
 - ✓ Oktaaf 2'.
 - ✓ Roerfluit 4'.
 - ✓ Nazard 3'.
 - ✓ Veldfluit 2'.
 - ✓ Mixtuur IV.
 - ✓ Trompet 8 B+D.
 - ✓ Basson/Hobo 8' B+D.

▪ *Windlade.*

De windlade bestaat uit één stuk en is volledig uit eik vervaardigd. De ventielen zijn vastgelijmd. De stokboringen zijn soms bijzonder klein. Naar Vlaamse traditie zijn de cancellen vrij smal.

Cancelindeling: Gis → e3/Fis ← C/Cis → G/f3 ← A.

Winddruk: 76 mm/waterkolom.

▪ *Pijpwerk.*

Het orgel bevat in totaal 822 pijpen. Het metalen pijpwerk bestaat uit geschaafd metaal. Een analyse van een monster van de roerfluit leverde volgend resultaat op: Loodgehalte 88,86%, tinglehalte 11,10%. Eigenaardig genoeg komen er op de originele pijpen helemaal geen inscripties voor. De kernfases schommelen rond 75°. In de kernen werden er enkele prikken aangebracht. Het nieuwe pijpwerk is geheel zonder kernprikken. Aan beide zijden van het labium zijn er inritsingingen die recht-verticaal zijn aangebracht in corpus en voet. Deze zijkanten van het labium werden in latere tijden verstevigd met soldeersel.

▪ *Beschrijving van de registers.*

✓ **Cornet V:** 1835-1836 / 1988.

- 8'-rang: 1835-1836, roergedekt met verschuifbare hoeden. Nieuwe roeren uit 1988, vervaardigd naar de mensuren van de roeren van de cornet te Kuntich.
- 4'- en 2 2/3'-rang: 1835-1836, open labiaal.
- 2' en 1 3/5'-rang: 1988, open labiaal, kopieën van deze rangen te Kuntich.

✓ **Prestant 8', sup:** 1835, vanaf cisl.

Van cisl t/m aisl in het prospect (vlakke velden). Vanaf b1 op de lade.

✓ **Prestant 4':** 1835.

Van C t/m gis° in het prospect (torens). Vanaf a° op de lade.

✓ **Bourdon 8':** 1835.

Het groot octaaf in eik, de rest in metaal.

✓ **Oktaaf 2':** 1835-1836.

✓ **Roerfluit 4':** 1835-1836.

- Van C t/m B: Volledig gedekt.
- Van c° t/m c3: Roergedekt.
- Vanaf cis3: Wijd open cilindrisch labiaal.

✓ **Nazard 3':** 1835-1836 / 1988.

- Van C tot ais°: 1835-1836 met nieuwe roeren uit 1988 (kopieën van Kuntich).
- Van b° tot f2: 1988, roergedekt, kopieën van Kuntich.
- Van fis 2 t/m f3: 1988, wijde open cilindrische labialen, kopieën van Kuntich.

✓ **Veldfluit 2':** 1988.

Kopie van de 'flûte champêtre 2' in de Schoenmakerskapel te Antwerpen. Roergedekt van C t/m c2. Vanaf cis 2: Wijd open cilindrisch labiaal.

✓ **Mixtuur IV:** 1835-1836 / 1988.

Twee rangen uit 1835-1836 en twee nieuwe rangen uit 1988. Vervaardigd in enge prestantenmensuur.

✓ **Trompet 8 B+D:** 1835-1836. Scheiding B+D op c1/cisl.

Franse koppen. Messing lepels die rondgeslagen zijn aan het uiteinde. Ze zijn belederd van C t/m f°. Opslaande tongen in messing (nog grotendeels origineel). De bekers hebben een iets hoger tin-percentages dan de rest van het pijpwerk. Van C t/m c2 bestaan de bekers uit twee aan elkaar vast gesoldeerde delen: Een blikken onderstuk en een bovenstuk uit lood en tin. De grootste bekers zijn daarenboven geschoven in een blikken slof. Van C t/m c2 is er aan de slof of aan de beker een ring gesoldeerd ter afsluiting van de stevel. De bekers van de C- en Cis-pijp dateren uit 1989.

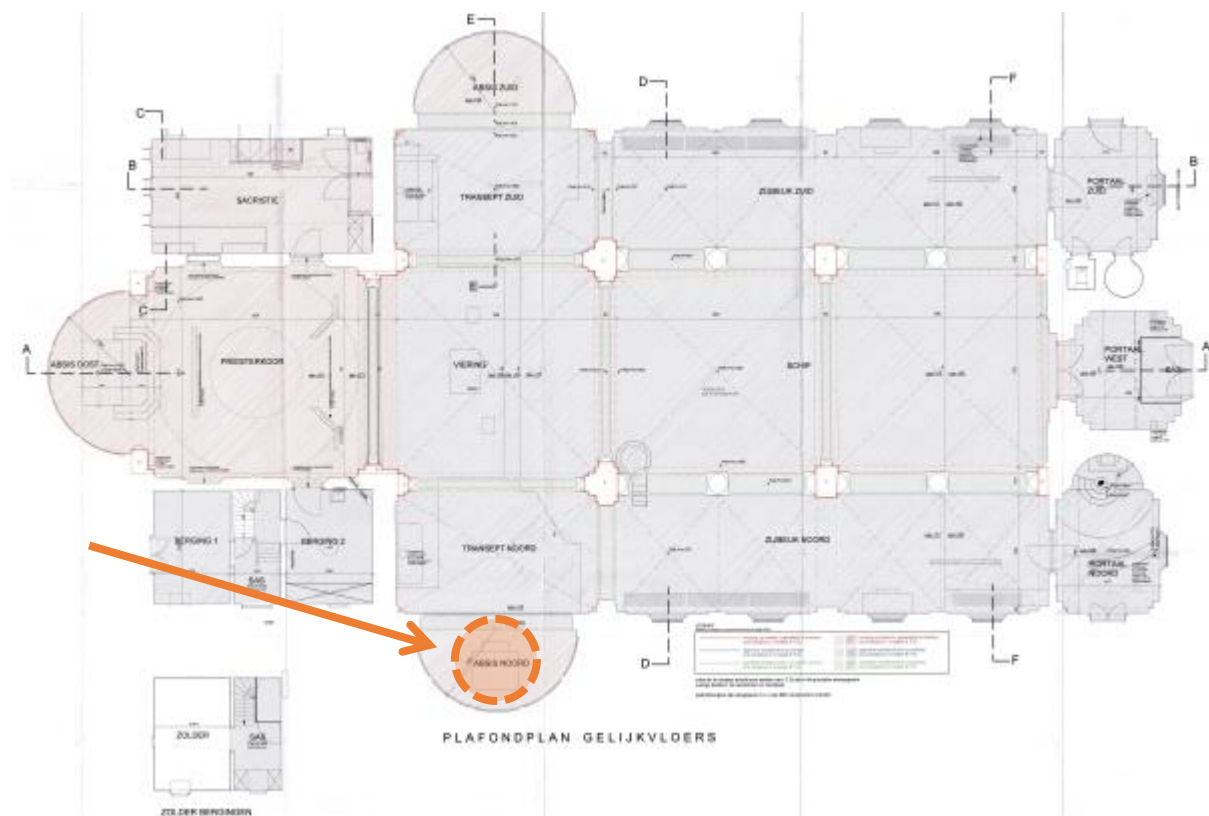
✓ **Basson/Hobo 8':** 1835-1836. B+D, c1/cis 1.

Zeer smalle lepels, ook hier belederd van C t/m f°. Opslaande tongen (grotendeels origineel). Franse koppen. Enge bekers met lange blikken onderstukken. Alle bekers zijn voorzien van een ring. Ook hier zijn de grootste bekers in een slof geschoven.

3.1.2. OPMETINGSPLANNEN I SITUERING VAN HET ORGEL IN DE KERK.

Onderstaand plan is opgesteld door Spectrum Collectief BVBA AMI naar aanleiding van de restauratiewerken aan het interieur in 2015-2016.

Het Delhaye-orgel is gesitueerd in de noordelijke absis (op plan oranje omlijnd).

Uitvoeringstekeningen restauratiewerken aan het interieur, 2015-2016, Spectrum Collectief BVBA AMI¹⁵.

3.1.3. FOTOGRAFISCHE DOCUMENTATIE.

De fotografische documentatie is toegevoegd in bijlage 8.2.

¹⁵ Archief Kerkfabiek Sint Jan de Doper.

3.2. SINT JAN DE DOPERKERK.

3.2.1. ALGEMENE BESCHRIJVING.

Exterieur.

De Sint Jan de Doperkerk is een neo-romaanse kruisbasiliek met byzantijnse inslag, uitgevoerd in baksteen en details in natuursteen. De kerk bestaat uit een ingebouwde westelijke toren met een achthoekige naaldspits tussen vier topgevels, een basilicaal schip van vijf traveeën, een transeptarm van één travee met absidiale sluiting en een koor van een rechte travee met halfronde sluiting, geflankeerd door sacristieën. De hoofdingang is versierd met een timpaan die de doop van Christus voorstelt¹⁶.

Interieur.

De plafonds zijn opgebouwd uit kruisgewelven en gordelbogen op pijlers en een koepelgewelf t.h.v. het koor.

Het grondplan als basilicale type vormt met de uitzonderlijk mooie geornamenteerde romaanse bogen gesteund op pijlers en kolonnetten (in imitatie marmer) een harmonieuze overgang van het schip naar de zijbeuken en de transepten en van het schip naar de viering en het koor.

Het lijnenspel en het kleurenpalet van de gewelven, de friesen (de rondboogfriesjes met uitgewerkte kraagsteentjes met grimassen, sterren en bloemen), het lijstwerk, ... zorgt voor een interessante dieptewerking waarbij het kleurenpalet en de materialen oosterse en byzantijnse invloed hebben. Dit kleurenpalet is tijdens de restauratiewerken van 2015-2016 (o.l.v. architectenbureau Spectrum Collectief BVBA AMI) enerzijds vernieuwd en anderzijds gezuiverd.

- *Nieuwe schilderwerken:* De huidige geplaatste kleuren zijn een gevolg van een voorafgaand stratigrafisch onderzoek: A.d.h.v. de gevonden historische kleuren is een kleurenpalet samengesteld. Bij uitvoering zijn de gevonden kleuren vrij geïnterpreteerd en toegepast op de kapitelen, de kolonnetten, de bogen, Men heeft getracht om de geest van het werk van architect Jaminé te behouden maar de kleuren te verwerken volgens een hedendaagse visie. Zo zijn de muren van de zijbeuken en de transepten uitgevoerd in een witte kleur i.p.v. de oorspronkelijk rode kleur.
- *Bestaande schilderwerken:* De schilderwerken van de koepelgewelven zijn gezuiverd en plaatselijk retoucheerd¹⁷.

De technieken van de kerk zijn tijdens de restauratie-/renovatiewerken van 2015-2016 volledig vernieuwd:

- CV installatie: Combinatie vloerverwarming, Mahr-installatie en radiatoren.
- Elektrische inrichting: Vernieuwing bekabeling en verlichting (LED).

3.2.2. FOTOGRAFISCHE DOCUMENTATIE.

De fotografische documentatie is toegevoegd in bijlage 8.2.

¹⁶ Bron internet, Agentschap Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/21461>.

¹⁷ Toespraak architectenbureau Spectrum Collectief BVBA AMI, Paal, 29 januari 2016, Roux J.

3.3. DIAGNOSENOTA I KNELPUNTEN.

3.3.1. DIAGNOSENOTA I KNELPUNTEN ORGEL.

Onderstaande diagnosesnota is opgesteld a.d.h.v. de bevindingen van de firma Orgelbau Schumacher GmbH (dd. 28/09/2015), de firma Orgelbouw Jos Moors BVBA (dd. 12/07/2017) en Dhr. Luc Ponet (dd. 09/10/2018).

Het orgel bevindt zich in een goede operationele staat en het wordt tot 7 keer per week gebruikt voor het verzorgen van eucharistische vieringen en repetities van de 2 zangkoren van de Sint Jan de Doper parochie. Onderhoud van het orgel gebeurt volgens onderhoudscontract door de firma Orgelbau Schumacher GmbH.

Orgelkast.

De orgelkast is technisch in orde.

Instrument.

Het instrument is technisch niet in orde.

- *Vervuiling.*
 - ✓ *Vaststelling.*
 - Algemene vervuiling door stof.
 - ✓ *Uit te voeren werken.*
 - Geheel grondig zuiveren.
- *Windvoorziening.*
 - ✓ *Vaststelling.*
 - De windvoorziening werd bij vorig herstel voorlopig opgesteld. De oude ventilator maakt te veel lawaai en de isolerende omkisting is aan verschillende zijden volledig open. De ventilator en windregeling staan te dicht tegen de balg wat resulteert in een onaangename balgresonantie. De aangezogen lucht wordt ongezuiverd in het instrument geblazen.
 - De elektrische aansluiting van de ventilator is niet conform de veiligheidsnormen.
 - ✓ *Uit te voeren werken.*
 - Plaatsen van een nieuwe ventilator en een nieuw blaaswindkanaal in eikenhout tot aan de windregeling.
 - Nazicht en reinigen van de windregeling. Eventueel binnenkant van de windregeling dempen.
 - Nazicht (o.a. controle beledering) en reiniging binnenzijde van de balg. Aanbrengen van bijkomende isolatie (natuurlijk dempend materiaal in de balgkist zoals kurk).
 - Nazicht, reiniging en fijnregeling van de tremulant.
 - Plaatsen van een thermische beveiliging van de ventilator en vervangen van de niet conforme schakelaar aan registertrekker Kalkant.
 - Indien de hoogte tussen pedaal en manueel aangepast wordt, dienen steunen van 6 cm hoogte geplaatst te worden om de verhoging van de kast op te vangen zonder de windkanalen aan te passen.

▪ *Windlade.*

✓ *Vaststelling.*

- De originele windlade is doorgezakt en zwaar vervuild.
- Vele barsten en ontlijmingen geven doorspraak bij verwarming.
- De windlade is achteraan onder het gewicht van de tongwerken doorgezakt. Dit probleem moet fundamenteel opgelost worden vooraleer verdere werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden.
- Roetsporen in de kleppenkast tonen duidelijk de lekkages aan. Door deze vervuiling sluit het leder van de kleppen niet meer afdoende.
- Het leder van de pulpeten is versleten en vervuild.

✓ *Uit te voeren werken.*

- De windlade moet volledig ontmanteld worden, elk onderdeel moet gecontroleerd en waar nodig hersteld of vervangen worden: Vervangen van alle leder, uitlijmen, luchtdicht maken slepen, stok en nieuwe pulpeten naar oud voorbeeld. De gerestaureerde windlade mag absoluut geen lekken meer vertonen.
- Een bijkomende regelbare ondersteuning onder de windlade aan de achterzijde om doorbuigen te voorkomen, is aangewezen
- De klepzijde kan het best met geiten- of runderperkament afgedicht worden omdat dit bestand is tegen barsten.
- Controle en indien nodig het vernieuwen van de conducten voor de afgeleide pijpen.
- Er mag geen doorspraak zijn, de slepen moeten zeer soepel kunnen bewegen (glijvlakken), de veren gecontroleerd.

▪ *Pijpwerk.*

✓ *Vaststelling.*

- Een aantal bekertjes van de Trompet en van de Basson zijn doorgeplooid/ingezakt.
- De voertoppen van enkele grote frontpijpen zijn ingezakt.
- De tinfoel op de frontpijpen komt op vele plaatsen los.

✓ *Uit te voeren werken.*

- Al het pijpwerk demonteren en vervolgens grondig kuisen.
- Al het pijpwerk grondig controleren: Controle van de hoed afdichtingen van de gedekte pijpen, controle van de houten pijpen (stoppen en lederafdichting).
- Reparatie van de ingezakte Trompet en Basson bekertjes.
- Vervangen van de ingezakte voertoppen van de frontpijpen.
- Vernieuwen van de tinfoel.
- Om verval te voorkomen, dienen ondersteuningsroosters en brillen voorzien te worden.

▪ *Mechaniek.*

✓ *Vaststelling.*

- De mechaniek dient volledig gereviseerd te worden.

✓ *Uit te voeren werken.*

- De mechaniek dient volledig gereviseerd te worden, zodat er een soepele aangename speelaard ontstaat: Fijn afwerken klavierbeleg, toetsen soepel vallend maken, bijregelen van de toetsenmechaniek na inbouw van de gerestaureerde windlade.
- Indien de hoogte tussen pedaal en manueel aangepast wordt, dient het wellenbord van de pedaal koppeling aangepast te worden omdat door de verhoging van de onderbouw van de kast de afstand tussen pedaaltoets en aanhechting aan het manueel groter wordt.

▪ *Manuaal – Pedaal.*

✓ *Vaststelling.*

Tijdens de restauratie-/renovatiwerken werd in de kerk een nieuwe bevoering geplaatst. Ter hoogte van het orgel werd de nieuwe bevoering geplaatst onder het orgelpedaal, maar niet onder het orgel. Hiervoor werden de abstracten van het pedaalklavier ingekort. Bijgevolg is er een wanverhouding in de afstand tussen manualen en pedaal, waardoor het pedaal niet op een normale manier speelbaar is (hetgeen niet ergonomisch is voor de organist).

✓ *Uit te voeren werken.*

De wanverhouding tussen manualen en pedaal kan op twee manieren opgelost worden:

- Ofwel de tegels onder het pedaalklavier verwijderen zodat dit terug op de oorspronkelijke hoogte komt.
- Ofwel het gehele orgel enkele centimeters hoger plaatsen (circa 6 cm): Ofwel door het plaatsen op een bijkomende raamstructuur ofwel op een aantal blokken die aan de binnenzijde van de kast met de dragende stijlen verbonden worden. Hierbij dient een bijkomende plint geplaatst te worden van circa 8 cm rondom de verhoogde kast. Men dient dan ook het paneel tussen het pedaal en manuaal aan te passen/vernieuwen omdat het pedaal op vloerniveau blijft liggen.

In beide gevallen moeten de abstracten terug de oorspronkelijke lengte krijgen.

▪ *Intonatie.*

✓ *Vaststelling.*

- De intonatie is vrij onregelmatig en de stemming is slecht.

✓ *Uit te voeren werken.*

- Na uitvoering van bovenstaande werken dient de intonatie van het orgel integraal gecontroleerd en waar nodig gecorrigeerd te worden, gevolgd door een integrale stemming op de bestaande toonhoogte en winddruk. Eventuele schade aan pijpwerk dient hersteld te worden en het papier onder de gedekthoeden dient vervangen te worden.

Nota: Tijdens deze grote onderhoudswerken dient het volledige binnenwerk gedemonteerd te worden waarbij het pijpwerk ter plaatse of in het atelier van de orgelbouwer dient opgeslagen te worden gedurende de restauratie van de windlade.

3.3.2. DIAGNOSENOTA I KNELPUNTEN KERKGEBOUW.

Het interieur van de kerk werd in 2015-2016 volledig gerestaureerd. Sinds de restauratie van de kerk is de temperatuur in de kerk minimum 18°C tijdens de winterperiode. In de zomer is de temperatuur afhankelijk van de weersomstandigheden.

In de huidige situatie (die ook in de toekomst gegarandeerd is) staat het orgel in optimale condities in de kerk. Naast de dagelijkse onderhoudswerken, zijn er geen grote renovatiewerken in de kerk gepland.

Exterieur.

De buitenschil is technisch en bouwfysisch in orde.

- Daken en regenwaterafvoersystemen: In orde.
- Gevels en de glas-in-loodramen: In orde.

Interieur.

De binnenschil dient technisch verbeterd te worden i.f.v. het behoud van het orgel.

- *Bouwkundige werken – Bevloering.*

- ✓ *Vaststelling.*

Tijdens de restauratie-/renovatiewerken werd in de kerk een nieuwe bevloering geplaatst. Ter hoogte van het orgel werd de nieuwe bevloering geplaatst onder het orgelpedaal, maar niet onder het orgel. Hiervoor werden de abstracten van het pedaalklavier ingekort. Bijgevolg is er een wanverhouding in de afstand tussen manualen en pedaal, waardoor het pedaal niet op een normale manier speelbaar is (hetgeen niet ergonomisch is voor de organist).

- ✓ *Uit te voeren werken.*

De wanverhouding tussen manualen en pedaal kan op twee manieren opgelost worden:

- Ofwel de tegels onder het pedaalklavier verwijderen zodat dit terug op de oorspronkelijke hoogte komt.
- Ofwel het gehele orgel enkele centimeters hoger plaatsen (circa 6 cm): Ofwel door het plaatsen op een bijkomende raamstructuur ofwel op een aantal blokken die aan de binnenzijde van de kast met de dragende stijlen verbonden worden. Hierbij dient een bijkomende plint geplaatst te worden van circa 8 cm rondom de verhoogde kast. Men dient dan ook het paneel tussen het pedaal en manuaal aan te passen/vernieuwen omdat het pedaal op vloerniveau blijft liggen.

In beide gevallen moeten de abstracten terug de oorspronkelijke lengte krijgen.

- *Cv installatie.*

- ✓ *Vaststelling.*

Tijdens de restauratie-/renovatiewerken is de CV installatie in de kerk vernieuwd door een combinatie van vloerverwarming, Mahr-installatie en radiatoren.

Achter het orgel is een radiator geplaatst die nefast is voor het orgel.

- ✓ *Uit te voeren werken.*

Er dient onderzocht te worden of de temperatuur t.h.v. het orgel (zonder gebruik van de radiator) constant kan blijven. Indien een constante temperatuur bekomen kan worden met enkel de vloerverwarming in de kerk, dient de radiator ontkoppeld en gedemonteerd te worden zodat deze in de toekomst zeker niet meer gebruikt wordt.

- *Temperatuur.*
 - ✓ *Vaststelling.*
Een constante temperatuur moet gegarandeerd blijven.
 - ✓ *Uit te voeren werken.*
De temperatuur in de kerk mag maximum 18°C (liever 16°C) bedragen. Om dit te kunnen verzekeren dient een voeler voor de verwarming geplaatst te worden die verbonden is met een centrale. Indien de temperatuur meer is dan 18°C dient de verwarming vanzelf uit te vallen.
- *Vochtgehalte.*
 - ✓ *Vaststelling.*
Een constant vochtgehalte moet gegarandeerd blijven.
 - ✓ *Uit te voeren werken.*
Het vochtgehalte in de kerk moet minstens 50% bedragen. Om dit te kunnen verzekeren dient een vochtigheidssensor of bevochtigingsinstallatie geïnstalleerd te worden zodat een constant vochtgehalte gegarandeerd kan worden.

4. ERFGOEDWAARDEN EN JURIDISCHE TOESTAND VAN HET ONROEREND ERFGOED.

Situering van de erfgoedwaarden en de juridische toestand van het onroerend erfgoed.

- *Heeft enkel betrekking op het orgel.*
- *Als basis hiervoor kan de beschrijving van het orgel in het beschermingsbesluit dienen.*
- *Juridische toestand van het onroerend erfgoed: Toelichting van het ZEN-statuut van het orgel.*

4.1. HISTORISCHE EN WETENSCHAPPELIJKE ERFGOEDWAARDEN.

Het Delhaye-orgel is als monument beschermd bij Ministerieel Besluit dd. 11/02/2004 omwille van de historische en wetenschappelijke waarde. Publicatie Belgisch staatsblad dd. 30/06/2004¹⁸.

De bescherming als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische en wetenschappelijke waarde, kan als volgt verklaard worden:

- **Vakmanschap.**
In de organologie worden de Antwerpse orgelmakers Delhaye beschouwd als zeer bekwame ambachtslieden en tevens beschouwd als het equivalent van hun beroemde Gentse collega's Van Peteghem.
Hun werk getuigt van verfijnd vakmanschap.
Beschrijving van de orgelbouwers Delhaye: Zie artikel 2.2.1 'Orgelbouwer Jean-Joseph Delhaye'.
- **Zeldzaamheid.**
Van Delhaye's oeuvre is niet overvloedig veel bewaard, waardoor er zuinig moet op toegezien worden. Enkele goed bewaarde orgels zijn:
 - ✓ Hoogstraten begijnhof.
 - ✓ Hoogstraten Ursulinen (in privé-bezit te Asse).
 - ✓ Steendorp.
 - ✓ Zandbergen.
 - ✓ Diest, O.L.V.
- **Authenticiteit.**
De bovenkast van het orgel en het eigenlijke instrument zijn quasi authentiek bewaard gebleven, ook na de restauratiewerken.
Beschrijving van de uitgevoerde restauratiewerken: Zie artikel 2.2.4 '1987-1989 I Restauratie orgel'.

Het orgel van Paal is een gaaf bewaard voorbeeld van een eenklaviers Delhaye-orgel, gebouwd voor een dorpskerk. Doordat het klankenpalet nog helder en belijnd is typeert het treffend het classicisme in de Belgische orgelbouw uit de vroege 19de eeuw.

¹⁸ Bron internet, Agentschap Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/21461>.

4.2. JURIDISCHE TOESTAND VAN HET ONROEREND ERFGOED: ZEN-STATUUT VAN HET ORGEL.

Op de vergaderingen van het afdelingsoverleg beheer van Onroerend Erfgoed van 8 september 2016 en 22 september 2017 werd beslist dat afzonderlijk als monument beschermde orgels, die zich bevinden in een niet beschermd gebouw beschouwd worden als ZEN-monument. Daarbij wordt het gebouw beschouwd als akoestische en bouwkundige houder van het orgel.

Het Delhaye-orgel van de Sint Jan de Doperkerk van Paal kan bijgevolg als een ZEN-monument beschouwd worden, want het betreft een afzonderlijk beschermd orgel, zich bevindend in de niet beschermde Sint Jan de Doperkerk van Paal. Dit 'ZEN-orgel' heeft door zijn aard geen economisch nut en kan dit in de toekomst ook niet verwerven.

5. BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN.

Een onderbouwde visie op het beheer van het erfgoed en de beheersdoelstellingen die eruit voortvloeien.

- *Bestemmings- of herbestemmingsplan voor het gebouw waarin het orgel zich bevindt.*
 - ✓ *Indien eredienst: Is dit een federatiekerk, een prioritaire kerk of anders? Met welke frequentie vinden er erediensten plaats? Medegebruik voor andere eredienst?*
 - ✓ *Nevenbestemming? (bv. leslokaal voor de orgelklas muziekacademie) Herbestemming?*
 - ✓ *Voor orgels in niet beschermde kerken is de toevoeging van een kerkenbeleidsplan (met overzicht van alle kerken van de fusiegemeenten) niet noodzakelijk, maar indien het ter beschikking is moet er naar worden gerefereerd.*
- *Regelmatige bespeling orgel: Antonen dat het orgel op regelmatige basis wordt bespeeld.*
 - ✓ *Ofwel: Het orgel wordt tijdens minimum 3 concerten per jaar bespeeld.*
 - ✓ *Ofwel: Het orgel wordt minimum 1 maal per maand tijdens de eredienst bespeeld.*
 - ✓ *Ofwel: Het orgel wordt minimum 12 dagen per jaar ingeschakeld in een activiteit voor kinderen of jongeren (in schoolverband of vrije tijd).*
- *Globale bouwkundige werken aan de kerk? Weergave van maatregelen.*

5.1. BESTEMMINGS- OF HERBESTEMMINGSPLAN I BESPELING ORGEL.

De Sint Jan de Doperkerk is een **federatiekerk**. De kerk behoort tot de pastorale eenheid Sint Barbara Beringen. Er is **een kerkenbeleidsplan** opgesteld (goedgekeurd door het Bisdom Hasselt dd. 23/10/2013 – zie bijlage 7 I Kerkenbeleidsplan).

De kerk zal verder op reguliere basis voor de eredienst gebruikt worden (de toegankelijkheid is in orde) en zal niet herbestemd worden tot een andere functie.

Huidig gebruik van de kerk:

- *Hoofdbestemming.*
 - ✓ Eucharistievieringen/Erediensten: Minimum 4x per week.
 - Wekelijkse viering.
 - Doopsels.
 - Eerste communies/Plechtige communies.
 - Trouwmissen.
 - Uitvaarten/Begravenissen.
 - ✓ Repetities.
 - Repetities van de 2 zangkoren van de Sint Jan de Doper parochie.
 - ✓ Vieringen en activiteiten voor kinderen/schoolgemeenschap.
 - Medegebruik/Valorisatie.
- *Nevenbestemming.*
 - ✓ Concerten.
 - Verenigingen organiseren op regelmatige tijdstippen tentoonstellingen en muziekconcerten, inclusief orgelbespeling.

Nota: Het orgel wordt bijna exclusief bespeeld door koster/organist Martin Riebus.

Nota: De Kerkraad beschikt niet over een logboek. Eventueel kan het gebruik van het orgel opgenomen worden in het jaarverslag van de Kerkraad.

5.2. NOODZAKELIJKE BOUWKUNDIGE WERKEN AAN DE KERK.

De **buitenschil** van de kerk is technisch en bouwfysisch in orde. Er dringen zich geen werken op die noodzakelijk zijn voor de instandhouding van het orgel.

De **binnenschil** kan technisch verbeterd worden i.f.v. het behoud van het orgel (zie ook artikel 3.2.2 'Diagnosenota').

- *Bouwkundige werken – Bevloering.*

- ✓ Tijdens de restauratie-/renovatiewerken werd in de kerk een nieuwe bevloering in de kerk geplaatst. Ter hoogte van het orgel werd de nieuwe bevloering geplaatst onder het orgelpedaal, maar niet onder het orgel. Hiervoor werden de abstracten van het pedaalklavier ingekort. Bijgevolg is er een wanverhouding in de afstand tussen manualen en pedaal, waardoor het pedaal niet op een normale manier speelbaar is (hetgeen niet ergonomisch is voor de organist).

De wanverhouding tussen manualen en pedaal kan op twee manieren opgelost worden:

- Ofwel de tegels onder het pedaalklavier verwijderen zodat dit terug op de oorspronkelijke hoogte komt.
- Ofwel het gehele orgel enkele centimeters hoger plaatsen (circa 6 cm): Ofwel door het plaatsen op een bijkomende raamstructuur ofwel op een aantal blokken die aan de binnenzijde van de kast met de dragende stijlen verbonden worden. Hierbij dient een bijkomende plint geplaatst te worden van circa 8 cm rondom de verhoogde kast. Men dient dan ook het paneel tussen het pedaal en manuaal aan te passen/vernieuwen omdat het pedaal op vloerniveau blijft liggen.

In beide gevallen moeten de abstracten terug de oorspronkelijke lengte krijgen.

- *Cv installatie.*

Tijdens de restauratie-/renovatiewerken is de CV installatie in de kerk vernieuwd door een combinatie van vloerverwarming, Mahr-installatie en radiatoren.

Achter het orgel is een radiator geplaatst die nefast is voor de werking van het orgel.

Er dient onderzocht te worden of de temperatuur t.h.v. het orgel (zonder gebruik van de radiator) constant kan blijven. Indien een constante temperatuur bekomen kan worden met enkel de vloerverwarming in de kerk, dient de radiator ontkoppeld en gedemonteerd te worden zodat deze in de toekomst zeker niet meer gebruikt wordt.

- *Temperatuur.*

De temperatuur in de kerk mag maximum 18°C (liever 16°C) bedragen. Om dit te kunnen verzekeren dient een voeler voor de verwarming geplaatst te worden die verbonden is met een centrale. Indien de temperatuur meer is dan 18°C dient de verwarming vanzelf uit te vallen.

- *Vochtgehalte.*

Het vochtgehalte in de kerk moet minstens 50% bedragen. Echter is momenteel het vochtgehalte in de kerk niet altijd constant. Vandaar dat de plaatsing van een vochtigheidssensor of bevochtigingsinstallatie dient geïnstalleerd te worden zodat een constant vochtgehalte gegarandeerd kan worden.

Nota: Aangezien de kerk in 2015-2016 grondig gerestaureerd werd, zijn er in de directe toekomst geen grote werken gepland die de toestand van het kerkorgel kunnen beïnvloeden.

6. MAATREGELEN EN WERKZAAMHEDEN.

Opsomming en verantwoording van de concrete richtlijnen, eenmalige en terugkerende maatregelen en werkzaamheden die nodig zijn om de beoogde doelstellingen te bereiken.

- *Tabel.*
 - ✓ *Hoofddoelstellingen: Orgel.*
 - *Terugkerend: vb. jaarlijks onderhoud, schoonmaak om de 20 jaar.*
 - *Eénmalig: vb. volledige restauratie orgel.*
 - ✓ *Desgewenst nevendoelstellingen: Gebouw.*
 - *Verbeteren van de toegankelijkheid, orgelvriendelijke verwarming, dringende stabiliteitswerken, herstellingen aan dak, verbeteren van de akoestiek, ...*
 - ✓ *Telkens met aanduiding van: Frequentie, al dan niet toelatingsplichting.*
- *Niet van toepassing.*
 - ✓ *Forfaitaire werkzaamheden.*
 - ✓ *Cultuurgoederen.*
 - ✓ *Voorstel van lijst van werken aan een orgel dat dateert van na WO I (er zijn geen orgels afzonderlijk beschermd, daterend van na WO I).*

Hieronder volgen de concrete richtlijnen voor de te nemen maatregelen, de eenmalige en de terugkerende werken. Samen vormen ze een kader waarin de werken aan het gebouw/orgel kunnen en moeten gebeuren. Er wordt concreet opgesomd welke werken moeten worden uitgevoerd en op welke termijn. Wanneer ze tijdig en regelmatig worden uitgevoerd is de toekomst van het orgel op lange termijn verzekerd.

6.1. HOOFDDOELSTELLINGEN I DELHAYE-ORGEL.

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
HOOFDDOELSTELLINGEN I DELHAYE-ORGEL			
Algemeen/Jaarlijks onderhoud en kleine herstellingen		1x per jaar	X
Klein onderhoud van het orgel (grondige reiniging van de gemakkelijk toegankelijke delen van de binnenkant van het orgel)		1x per 5 jaar	X
Groot onderhoud van het orgel (volgens diagnose van de orgelbouwer)		1x per 15 jaar	
Stemming door orgelbouwer belast met het onderhoud van het orgel		1x per concert	X

Nota:

- *Algemeen/Jaarlijks onderhoud en kleine herstellingen.*
Om het orgel optimaal te laten functioneren is een jaarlijks onderhoud nodig. De Kerkraad zal hiervoor een gedetailleerd onderhoudscontract afsluiten met de orgelbouwer waarbij de uit te voeren werken in detail omschreven worden.
- *Klein onderhoud van het orgel.*
De Kerkraad zal hiervoor een gedetailleerd onderhoudscontract afsluiten met de orgelbouwer met de specificaties van de uit te voeren controles en noodzakelijke ingrepen.
- *Groot onderhoud van het orgel.*
Om de 15 jaar dient het orgel grondig onderhouden te worden. Zoals beschreven onder hoofdstuk 3 'Inventarisatie van de erfgoedwaarden', dringen deze werken zich op.
- *Stemming.*
Voor concerten zal een stemming uitgevoerd worden door de orgelbouwer die de onderhoudswerken uitvoert aan het orgel.

6.2. NEVENDOELSTELLINGEN I SINT JAN DE DOPERKERK.

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
NEVENDOELSTELLINGEN I SINT JAN DE DOPERKERK			
Algemeen onderhoud van het kerkgebouw		x	X
Aanpassing bevloering indien nodig voor het orgel	X		
Werken aan de verwarming (ontkoppelen radiator)	X		X
Plaatsen van een temperatuursensor	X		
Plaatsen van een vochtigheidssensor/bevochtigingsinstallatie	X		

Nota:

- *Algemeen onderhoud van het kerkgebouw.*
De Kerkraad zal er zorg voor dragen dat de daken jaarlijks worden onderhouden zodat het kerkgebouw ten allen tijden waterdicht is.
- *Aanpassing bevloering indien nodig voor het orgel.*
Indien noodzakelijk zal de bevloering van de kerk aangepast worden zodat de afstand tussen de manualen en de pedaal terug in verhouding is. Deze werken vervallen indien men beslist om deze 'wanverhouding' te behouden of indien men beslist om niet de vloer aan te passen, maar om het orgel hoger te plaatsen.
- *Werken aan de verwarming (ontkoppelen radiator).*
De radiator dient ontkoppeld en gedemonteerd te worden zodat deze in de toekomst zeker niet meer gebruikt wordt.
- *Plaatsen van een temperatuursensor.*
Plaatsen van een sensor: De basistemperatuur in de kerk zal maximum 12°C bedragen en de tijdelijke temperatuur voor kerkdiensten of evenementen maximum 16°C.
- *Plaatsen van een vochtigheidssensor/bevochtigingsinstallatie.*
Plaatsen van een vochtigheidssensor/bevochtigingsinstallatie zodat een constant vochtgehalte (minimum 50%) gegarandeerd kan worden.

7. OPVOLGING EN EVALUATIE.

Voorstel voor de manier en het tijdstip waarop de beoogde beheersdoelstellingen opgevolgd en geëvalueerd zullen worden.

- *Bijhouden van een logboek van de gebruikers, de eigenaars of gemandateerde beheerders van het orgel en de orgelactiviteiten.*
- *Bekendmaking van de orgelactiviteiten aan mogelijke geïnteresseerden (vanaf de voorlopige oplevering van de werken).*
- *Contract met een orgelbouwer voor het jaarlijkse onderhoud.*
- *Voor het gebouw: Eventueel een contract met monumentenwacht.*

De werken die opgenomen zijn in voorliggend beheersplan zijn onder te verdelen in twee categorieën: Restauratieve werken en regelmatig onderhoud.

- EENMALIGE WERKZAAMHEDEN / RESTAURATIEWERKEN.

De restauratiewerken aan het Delhay-orgel zijn reeds in 1987-1989 uitgevoerd. Een nieuwe restauratie is niet aan de orde.

- TERUGKERENDE WERKZAAMHEDEN / REGELMATIG/AANGEPAST ONDERHOUD.

De technische/bouwfysische toestand van de verschillende items beschreven in hoofdstuk 6 wordt gecontroleerd volgens de periodes gestipuleerd in het onderhoudsprogramma. Indien noodzakelijk worden de nodige instandhoudingswerken uitgevoerd. Deze werken zijn cruciaal om verdere schade aan het gebouw tegen te gaan en een uitzonderlijke restauratie te voorkomen. Voor bepaalde werkzaamheden zal een erfgoedpremie aangevraagd worden.

Voor de opvolging en evaluatie van de onderhoudswerken zullen volgende punten worden uitgevoerd:

- Gebruik van het orgel.
 - ✓ Logboek.
Bijhouden van een logboek van de gebruikers, de eigenaars of gemandateerde beheerders van het orgel en de orgelactiviteiten of deze gegevens vermelden in het jaarverslag van de Kerkraad.
 - ✓ Orgelactiviteiten.
Bekendmaking van de orgelactiviteiten aan mogelijke geïnteresseerden.
- Onderhoud orgel.
Contract met een orgelbouwer voor het jaarlijks onderhoud.
- Onderhoud gebouw.
Eventueel een contract met Monumentenwacht Limburg vzw voor de opmaak van een inspectieverslag en een planningsvoorstel m.b.t. de uit te voeren werken.
- Bij vragen.
Bij eventuele vragen of gewijzigde gebruikerssituaties zal de Kerkraad Onroerend Erfgoed contacteren.

- *OPVOLGING VAN HET BEHEERSPLAN.*

Sinds 2019 dient een beheersplan zes-jaarlijks geëvalueerd te worden. De evaluatie gebeurt op basis van een onderhoudslogboek dat de volgende stukken bevat:

- Een toestandrapport van de toestand zes jaar geleden, bijvoorbeeld: Een rapport van Monumentenwacht, een goedgekeurd beheersplan,
- Een recent toestandrapport van de huidige toestand, bijvoorbeeld: Een rapport van Monumentenwacht,
- Een overzicht van de (preventieve) maatregelen en onderhoudswerken die de voorbije zes jaar zijn uitgevoerd. De opsomming houdt alle ingrepen in die werden uitgevoerd met de vermelding van de datum, een korte samenvatting van de ingreep, de uitvoerder en de factuur (indien van toepassing), foto's van de werken voor en na. Meer informatie over het onderhoudslogboek is terug te vinden op de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed (<https://www.onroerenderfgoed.be/het-onderhoudslogboek>).

8. EXTRA TOEVOEGINGEN.

Extra toevoegingen.

- *Kadasterplan.*
- *Voorstel van ZEN-erfgoed.*
- *Lijst betoelaagbare werken.*
- *Voorstel van lijst van handelingen vrijgesteld van toelating.*

Facultatief (indien beschikbaar).

- *Kerkenbeleidsplan gemeente X.*
- *Goedkeuring kerkenbeleidsplan bisdom.*
- *Goedkeuring kerkenbeleidsplan gemeente.*

BIJLAGEN	Niet van toepassing	Bijgevoegd
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)		Hoofdstuk 1
Lijst van geplande werkzaamheden		Hoofdstuk 6 Bijlage 8.5
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating		Hoofdstuk 6 Bijlage 8.6
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	Orgel is erkend als ZEN-monument	Hoofdstuk 4.2 Bijlage 8.4
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed	X	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	X	
Lijst van cultuurgooederen	X	
Lijst van geplande werkzaamheden aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog	X	
Bibliografie		Bijlage 8.1
Fotografische documentatie		Bijlage 8.2
Kadasterplan		Bijlage 8.3
Kerkenbeleidsplan		Bijlage 8.7

Maaseik, 02 oktober 2019.

Namens Architectenburo Erik Martens & Partners bvba,
De architect,

ERIK MARTENS & PARTNERS
ARCHITEKTENBURO

Erik Martens.

Gezien en goedgekeurd door de Kerkraad Sint Jan de Doper te Paal in vergadering van

De Voorzitter,

De Secretaris,

Jos Verboven.

Johan Robrechts.

Niets uit dit beheersplan mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, scan of op enig andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het architectenbureau.